

GAJDOS ERZSÉBET BORBÁLA

„Az emberi jogvédelem fény- és árnyoldalai 1990 óta Magyarországon”

(Az Emberi Jogok Világnapja alkalmából
2012. december 11-én megrendezett konferencia
és kerekasztal-beszélgetés összefoglalója)

A Független Rendészeti Panasztestület (FRP), a Polgári Magyarországért Alapítvány (PMA) és a Hanns Seidel Alapítvány „Az emberi jogvédelem fény- és árnyoldalai 1990 óta Magyarországon” címmel konferenciát tartott december 11-én, Budapesten, a Károlyi-palota Dísztermében. A rendezvény meghívott előadói a szegénységet, az igazságtétel elmaradását, a 2006. őszi eseményeket, valamint a fékek és ellensúlyok rendszerének gyengítését nevezték az elmúlt 22 év legfőbb problémáinak az emberi jogok világnapja alkalmából tartott konferencián, amelyet kerekasztal-beszélgetés követett.

A konferenciát a Polgári Magyarországért Alapítvány képviseletében *Kruchina Károly* emberjogi aktivista nyitotta meg, aki röviden visszatekintett az előző évek konferenciáira, majd kifejtette a 2012. évi konferencia fő témájának fontosságát és aktualitását. Kruchina Károly köszöntőjét követően *Ulrich Kleppmann*, a Hanns Seidel Alapítvány magyarországi képviselője mondta el beszédét a konferencián.

„*Minden emberi lény szabadon születik és egyenlő méltósága és joga van. Az emberek, ésszel és lelkiismerettel bírván, egymással szemben testvéri szellemben kell hogy viseltessenek*“ – idézte az ENSZ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 1. cikkelyének kezdősorait Ulrich Kleppmann. Hozzátette: a véletlen akkor úgy hozta, hogy Alfred Nobel halálának évfordulóján, 1948. december 10-én fogadta el az ENSZ közgyűlése a nyilatkozatot, 2012-ben pedig az emberi jogi konferenciát megelőző napon az Európai Unió kapta meg a Nobel-békedíjat.

Az általános és elidegeníthetetlen emberi jogokat 1948-ban foglalták először írásba, majd ezt követően írta alá az ENSZ majdnem minden tagállama. Eközben

néhány ország, mint például a Szovjetunió, számos jogot megtagadott a polgáraitól. Ilyen volt a 13. cikkelyben szereplő szabad mozgás joga egy államon belül, vagy az, hogy az állampolgár elhagyhassa a hazáját. Ezzel együtt az emberi jogok nyilatkozata mérföldkőnek tekinthető egy olyan kontinensen, amely hat év háború, éhezés, halál és jogsértés után újjáépülőben volt, emlékeztetett Ulrich Kleppmann.

„Németországot akkor még nem engedték a tanácsokozás közelébe sem, hiszen ellenséges állammak tekintették, amelyet alig három és fél éve közösen győztek le. Mégis, a németek is profitáltak belőle. Bár a szövetségesek a szovjet vétó miatt nem alkalmazták a nyilatkozatot a németekre, de a nyugati hatalmak egyre több jogot adtak vissza. Például visszakapták azok a német állampolgárságot, akikről a nemzetiszocialisták elvették. A 15. cikkely megtiltja ugyanis, hogy valakitől akarata ellenére elvegyék az állampolgárságot. Igaz, egyes ilyen döntéseknek gyakorlati oka volt, hogy a menekültek és elűdözöttek helyzetét könnyebben rendezhessék. Természetesen 1948 végén a német állampolgárság nem volt túl vonzó, melyik menekült akarhatta volna, amikor olyan bevándorlásra csábító országok, mint Kanada, kínálták fel magukat... Azokra a németekre gondolva, akik a nemzetiszocialisták elől külföldre menekültek, az új német alkotmány írói belefoglalták az elűdözöttek védelmét az Alkotmányba, az emberi jogok egyetemes nyilatkozatára hivatkozva.”

Ma, 64 évvel a nyilatkozat elfogadása után alapvetően megváltozott az emberi jogok helyzete, fűzte hozzá Ulrich Kleppmann. Mint mondta, *„ha az akkori elvárásokat a mai államokhoz mérnénk, sok országban azt látnánk, hogy első látásra garantálva vannak a jogok. A tényeket jobban megvizsgálva sajnos már nem ez a helyzet. Még a legújabb béke Nobel-díjas közösség, az Unió tagállamaiban is komoly szakadás van az igény és a valóság között. A hasadékok próbálják áthidalni, de mégsem sikerül elérni, hogy az egyes tagállamokban ugyanolyan standardokat érjenek el. A kérdés, hogy ki határozza meg a standardokat és hogyan mérik őket. Meg kell jegyeznünk azt is, hogy 1948-ban még igen szerény volt az emberjogi aktivisták és a civil szervezetek létszáma, inkább politikusokra vagy az ő feleségeikre korlátozódott, mint amilyen Eleanor Rooseveltt is volt.”*

Jelentősen változott a felfogás az emberekről és jogaikról, de a politikai szereplőkről és az ő megítélésükről is, hívta fel a figyelmet Ulrich Kleppmann. Mint mondta, éppen Magyarország nyerhetett keserű tapasztalatokat ezekről a jelenségekről az utóbbi két évben. Magyarországot az 1956-os forradalom után egész Európában, így Németországban is hatalmas szimpátia övezte. Nem lehet eléggé megköszönni azt, hogy 1989. szeptember 11-én Magyarország az emberi jogok szellemében megnyitotta határait a keletnémet menekültek előtt, jelentette ki a Hanns Seidel Alapítvány magyarországi képviselője.

Magyarország bátorságot és emberséget mutatott az emberi jogok nyilatkozatának szellemében, de úgy néz ki, hogy 20 évvel később mindezt külföldön elfelejtették, emlékeztetett az elmúlt évtizedek történéseire az előadó. Mint mondta, a német újságok hirtelen az emberi jogok közelgő elvesztéséről, vagy akár a demokrácia és a jogállam végéről beszélnek, noha ehhez képest senkinek nem görbült meg a haja szála sem, nem úgy, mint 2006-ban, amikor fájoan hiányoztak a hasonló cikkek a német sajtóból, fogalmazott Kleppmann.

Ulrich Kleppmann szomorúnak nevezte, hogy olyan újságírók is az emberi jogok magyarországi csorbításáról írtak, akik szerint „*nem volt minden rossz az NDK-ban*”. Hozzátette: a vizsgálat tárgya és az objektivitás annyira különváltak egymástól, mint a történelmi és dialektikus materializmus a valóságtól. A német médiát uraló negatív Magyarország-kép mellett pedig eltörpülnek a hazánkról szóló pozitív híradások. Az alapítvány képviselője szégyenletesnek nevezte, hogy manipulációval, elhallgatással próbálják rásütni Magyarországra, hogy lebontja a jogállamiságot.

*„A korszellem sajnos inkább balról diktál a rövid életű újságjainkba, ahol a véleményeknek nagyobb súlya van, mint a tényeknek, az idő pedig kevés az ellenőrzésre. A negatív Magyarország-kép annyira rögzült a német médiában, hogy szinte minden pozitív híradás eltörpül mellette. Az egyébként értékonzervatív újságíró, Frank Schirrmacher a tavalyi évben a Frankfurter Allgemeine Zeitungban megjelent cikkét így kezdte: »Kezdem azt hinni, hogy a baloldalnak igaza van«. Kifejezésre juttatta kétségét, hogy a polgári értékeknek még létjogosultsága van-e, vagy pedig az irigység, a mohóság és a nyereségvágy már eltörölte őket. Leírja azt a társadalmat is, amelyet kettős mércék és mindent illetően saját értelmezések vezetnek. Hiszünk még a közös és mindenekelőtt ugyanazon értékekben? Lehet valami, ami korábban helyes volt, ma helytelen – kérdezi. Az elidegeníthetetlen emberi jogoknál ez a kérdés biztos nem vetődik fel. Meg kell kérdeznünk viszont, hogy azok az értékmérők, amelyeket az emberi jogok védelmére használunk, valóban mindenhol egyformák-e. Ki dönti el, hogy a magyar definíció a humanizmusra, a keresztényi felebaráti szeretetre vagy a családra jobb vagy rosszabb, mint más tagországoké? Egy uniós biztos biztosan nem, hiszen tudomásom szerint ezt a témát minden tagjelölt a tárgyalási folyamat során és az *acquis communautaire* átvételével, ahol minden ország hozzáteszi a saját identitását, már megtárgyalta és lezárta. Ezért groteszk a mai magyar értékdefiníciókat az egyetemes európai értékek vagy az emberi jogok szempontjából jogszerűtlennek mondani. Az emberi jogok nyilatkozatának 30. cikkelye kimondja, hogy az ebben rögzített jogokat senki sem törölheti el, vagy csorbíthatja. Ezekért világszerte rengeteg ember harcolt és szenvedett. Ezért is szégyenteljes, hogy néhanyan ezeket a jogokat használják rossz célra, féligazságokkal próbálják bebi-*

zonyítani a magyarországi emberi jogok lebontását. A nyilatkozat minden ember számára érvényes, akárhol éljen is a világban.

Annak a kritikának, hogy egy országban veszélyben vannak-e az emberi jogok, tényeken kell alapulnia, nem pedig a balra hajló véleményformálókra vagy egy adott kormánnyal szembeni ellenséges érzületre – tette hozzá a Hanns Seidel Alapítvány magyarországi képviselője.

A továbbiakban **Péterfalvi Attila**, a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság elnöke osztotta meg gondolatait a megjelentekkel. Mint mondta, az adatvédelemben és az információs szabadságra vonatkozó szabályozásban a rendszerváltást megelőzően már részt vehetett, így tulajdonképpen az azóta eltelt időszakban ennek a két alkotmányos jognak az érvényesülését figyelemmel kísérhette. Hozzátette: *„ráadásul úgy, hogy ennek az időszaknak a felében ezt felelős pozícióból is tehettem. Akár az adatvédelmi biztos időszakról beszélhetnék, akár az országgyűlési biztosok hivatalának vezetőjeként, akár pedig a mostani adatvédelmi és információs szabadság hatóság elnöki posztjáról szemlélve az eseményeket.”*

Péterfalvi szerint a rendszerváltás egyik legsúlyosabb problémája az emberi jogok és az emberi méltóság szempontjából is a társadalom elszegényedése. A jogvédő egy megjelent sajtóhírré utalva a demokrácia és a jogállam mélypontjának nevezte, hogy Magyarországon 20 000 gyermek éhezik.

A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság elnöke szerint a másik még ma is súlyos probléma a politikai és erkölcsi igazságtétel elmaradása, amelyet időről időre, visszaélészerűen húz elő a média és a pártok.

„Az gondolom, ez rányomja a bélyegét arra, hogy olyan kérdéseket nem beszélt ki a magyar társadalom, amelynek a hiányát akár a politika, akár a média aktuálpolitikai kérdésekben, helyzetekben visszaélészerűen, tulajdonképpen pótol. Illetve visszaél azzal, hogy ez a szembenézés elmaradt. Gondolok itt például az ügynökügyeknek a kérdésére” – mondta a hatóság elnöke.

Péterfalvi Attila megjegyezte, hogy visszatekintve az elmúlt több mint két évtizedre az *„alkotmányos válsággá gerjesztett gócok”* e körül a két alapprobléma körül vagy ezzel összefüggésben jelentek meg és érdekes módon mindig október hónapban csúcsosodtak ki.

Az előadó a konkrét események közül elsőként az 1990. október 26-i taxisblokádot emelte ki. Mint mondta, a főváros és az ország közlekedésének a háromnapos megbénítására irányuló eseményen a szabad mozgás akadályozása, a véleménynyilvánítás szabadsága és a demonstráláshoz való alkotmányos jogok kerültek összeütkezésbe.

„A kérdés végül is megoldódott és egy általános amnesztiával feloldódott, azonban azóta is láthatjuk, hogy ha demonstrációról, tüntetésről van szó, akkor nagyon

sokszor kerül szembe egymással ez a két alapjog. Nem véletlenül a hivatalban lévő alapjogi biztos hivatalból ellenőrizi általában a demonstrációval kapcsolatban a rendőri fellépéseket” – fogalmazott Péterfalvi Attila.

A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság elnöke szerint az elmúlt huszonkét év politikai mélypontját a 2006-os őszi események aránytalan és indokolatlan rendőri erőszaka jelentette: az azonosítószám nélkül az utcákon intézkedő rendőrök, a jogellenes fogvatartások, a megvert vagy letartóztatott tüntetők esete. A jogvédő morálisan súlyosan elítélendőknek nevezte a 2006-os őszi eseményeket még akkor is, hogyha 2010-ben az országos rendőrfőkapitány és a parlament is bocsánatot kért a történekeért. Mint mondta, ez nem váltja ki a büntetőjogi felelősségre vonást:

„Ez nem jelenti azt, hogy az alapjogi jogsérelemért történő bocsánatkérés akár az erkölcsi, akár a fegyelmi, akár a büntetőjogi felelősség kérdéseit is tulajdonképpen kiválthatná.”

Péterfalvi Attila értetlenségének adott hangot, amiért nem nyilvánosak még most sem az Ellenzéki Kerekasztal dokumentumai. A hatóság elnöke hozzáfűzte: egyáltalán hogyan lehet kérdéses az, hogy ezek a dokumentumok nyilvánosak lehetnek-e vagy sem, hiszen az Ellenzéki Kerekasztal gyűlésein olyan kérdésekről történt megállapodás, amelyek a jogállami berendezkedést alapvetően meghatározták. Mint mondta, 1997-ben a szervezet dokumentumainak a nyilvánosságával foglalkozó akkori adatvédelmi biztos szerint, az iratok teljes kutathatóságát 15 év elteltével akkor is biztosítani kell, ha a résztvevők nem járultak hozzá.

Péterfalvi a média felelőségéről beszélve elmondta, hogy szerinte a sajtóban mindent felülír az anyagi érdekeltség és hiányzik egy szakmai etikai kódex.

„És azt kell hogy mondjam, hogy a médiának a szerepe az nem egyértelmű, mindent felülír az anyagi érdekeltség és nagyon súlyos morális kérdésnek tartom, hogy nincs etikai szabályzat, nincs olyan kapaszkodó, amely általános érvényű lehetne.”

Péterfalvi Attila szerint nagy hiányossága a rendszerváltásnak és nagy felelőssége az akkori politikusoknak, hogy a III/III-as ügyiratok megismerhetőségéről nem született jó jogszabály. A hatóság elnöke szerint mindez akadályozza a „*morális megtisztulást és a közéletnek a tisztaságát is*”. Lehet, hogy a későn született jogszabály a kutathatóságot biztosítja, de az embereket az ilyenfajta szabályozás nem nyugtatja meg. Olykor éppen a politika hergeli az állampolgárokat, amikor dokumentumok kerülnek elő ellenőrizetlen forrásokból, tette hozzá Péterfalvi Attila.

A volt ombudsman szerint az emberi jogok szempontjából az elmúlt 22 év morális mélypontjának legalja az őszi beszéd volt. Az egykori adatvédelmi biztos utalt az őszi beszéd kapcsán született akkori állásfoglalására, amely szerint a jogi és az erkölcsi normák közötti különbségtétel beláthatatlan következményekkel jár.

Mint mondta az évekkel ezelőtti állampolgári beadvány arra irányult, hogy hazudhat-e a miniszterelnök. Péterfalvi Attila kijelentette: erre nem lehet az a válasz, hogy minden politikus hazudik. A szembenézés hiánya azt eredményezi, hogy marad a morális mélypont, fűzte hozzá a volt ombudsman.

„És természetesen itt van a felelőssége a politikának, itt van a felelőssége a sajtónak, egy ilyen beadvány után vagy szituáció után nem lehet az a válasz, hogy ezzel semmi probléma nincsen, mert általában minden politikus hazudik. Ez az, amire utaltam a beszédem elején, hogy nincs szembenézés önmagunkkal, nincs szembenézés a múlttal, a III/III-as ügyiratokkal. Ez persze lehet egy válasz, csak akkor marad az a morális mélypont, ami tulajdonképpen, azt gondolom, hogy 1990 óta megvan.”

A válság igazi vesztesei a szegények, mutatott rá Péterfalvi, megjegyezve, hogy az emberi méltóság magában foglalja legalább a fedélhez, az éjjeli menedékhez való jogot.

„Még egyszer utalnék arra, hogy a válság legnagyobb vesztesei mindig a társadalom legszegényebb rétegei, szerintem az emberi méltósághoz fűződő jog magában foglalná legalább a fedélhez való jogot, legalább egy éjszakai szálláshoz való jogot, és tudom, hogy az Alkotmánybíróság, ombudsmani beadványra, azt kimondta, hogy nem illeti meg az állampolgárokat a lakáshoz való jog. De vajon az emberi méltósághoz fűződő jog egy fedelet, egy éjszakai menhelyet se indokolna? Az én felfogásom szerint mindenképpen. Hiszen ezek a személyek a legelesettebbek, legszegényebbek, de az érdekérvényesítés lehetősége is őket illeti meg a legkevésbé. Nem nagyon van módjuk az érdekérvényesítésre. Így tehát én jogvédőként, azt tartom a legnagyobb feladatnak és erre buzdítok mindenkit, hogy akár panaszra, aki persze olyan területen dolgozik, az nyilván panaszbeadvány híján is hivatalból gondoljon azokra, akik nem tudják a hangjukat hallatni. Ezek az esetek legalább annyira fontosak, mint amikor más ügyben talán nagyobb volumenű ügynek tűnő kérdéseknél foglalunk állást vagy szólalunk meg.”

A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság elnöke zárógondolatában a konferenciát megelőző napon, december 10-én, az *alapvető jogok biztosának hivatalában* felavatott Janusz Korczak-emléktáblára hívta fel a megjelentek figyelmét, ezzel is tisztelve a gyermekorvos, pedagógus, a gyermeki jogok úttörőjének emléke előtt, aki 1942-ben az általa vezetett árvaházból elszállított gyermekeket nem magukra hagyva, önként választotta a treblinkai haláltábor.

„Hogy ne mélyponttal, hanem fényponttal zárjam a gondolataimat, én fénypontnak tartom azt, hogy tegnap az országgyűlési Alapvető Jogok Biztosának Hivatalában Janusz Korczak – aki 200 gyerekekkel ment a halálba – emléktábláját avatták fel, az elesettekre, a leginkább érdekérvényesítésükre képtelen személyekre gondolva. ...

Azt gondolom, hogy a mások jogainak, mások képviselőinek felvállalása mindannyiunk számára fontos.”

Kádár András Kristóf, a Magyar Helsinki Bizottság társelnöke jelezte: a 2006-os őszi eseményeket tartja az elmúlt húsz év egyik legsúlyosabb emberi jogi mélypontjának. Kifejtette, az eseményekkel kapcsolatban két párhuzamos narratíva létezik, ezek gyakorlatilag sehol nem érintkeznek. A jogvédő szerint az események felidézése során a jobboldal csak a békés tüntetőkre emlékszik, hajlamos elfelejteni a randalírozókat és a közel 200 rendőri sérültet. A baloldaliak pedig nem értik, hogy mi a gond az azonosító nélkül fellépő rendőrökkel, a Fidesz gyűlésének vége után másodpercekkel elrendelt lovasrohammal, illetve azzal, ha a rendőrök által bántalmazott képviselők képviselőtársa gúnyolódik.

„Az egyik mélypont szükségszerűen 2006 ősze. Azt gondolom, hogy emberi jogi szempontból a 2006 őszi események jelentették ennek a modernkori magyar államnak az egyik legproblematikusabb időszakát. Két narratíva fut egymással párhuzamosan, és úgy tűnik, hogy ezek a narratívák nem fognak összeérni, én egyiket sem tartom teljesen objektívnek. A jobboldalon nem emlékeznek a randalírozókra, békés tüntetőkről hallunk. A baloldalon nem értik mi a probléma azzal, hogy a Fidesz nagy látszámú tüntetése után néhány másodperccel lovasrohamot rendeltek el. Jobboldalon nem emlékeznek arra a tankra, ami megindult a rendőrök felé, a baloldalon nem emlékeznek arra, hogy parancsnoki utasításra nem volt azonosítószám a rendőrökön. A jobboldalon nem hallunk a közel 200 megsebesült rendőréről, akik valószínűleg nem egymást lötték és verték meg. A baloldalon nem értik, mi a probléma azzal, hogyha az egyik országgyűlési képviselő a kórházból frissen kijövő képviselőtársán ironizál.”

A Magyar Helsinki Bizottság társelnöke elmondta, álláspontja szerint a két narratíva közül egyik sincs összhangban a tényleges történésekkel, de azokhoz a jobboldali van közelebb, különös tekintettel arra, hogy a polgár és a hatalom viszonyában a nagyobb felelősség mindig az utóbbié, és ez különösen igaz a rendőrségre, amely az állami erőszakmonopólium letéteményese. Ráadásul az akkori kormánypártok azzal, hogy nem tettek lépéseket a felelősök felkutatásáért és megbüntetéséért, sőt a budapesti rendőrfőkapitányt ki is tüntették, magukra égették a jogsértések bélyegét.

„Ez a két narratíva nem tudom, mikor fog összeérni, magam azt gondolom, hogy a jobboldali narratíva azért valamivel közelebb van az objektív igazsághoz, ha beszélhetünk ilyenről, mert az állampolgár és az állam viszonyában mindig az állam a nagyobb felelősség, különösen akkor, ha arról a szervezetről van szó, amelyik a legitim erőszak alkalmazásának a monopóliumával bír. Azt gondolom, hogy az az intenzitás, amellyel a rendőri túlkapások az azokat elszenvedők legalapvetőbb jogait sértették – a testi épséghez, az integritáshoz, a személyi szabadsághoz fűződő

jogot –, a 2006-os eseménysort a jogvédelem szempontjából abszolút az elmúlt 20 év egyik legfontosabb mélypontjává teszi, és az akkor kormányzó baloldali pártok azzal, hogy semmit nem tettek az események kivizsgálása érdekében, azzal, hogy kitüntették azokat a rendőröket, akik magas szinten részt vettek ezeknek az eseményeknek a kezelésében, végérvényesen magukra égették a jogsértések bélyegét, és mindaddig, ameddig ezzel nem néznek szembe, nagyon nehéz lesz számukra emberi jogi problémákat számon kérni.”

Emberi jogi szempontból szintén jelentős – bár nehezebben megfogható és átérzhető – mélypontnak tartja Kádár András Kristóf az emberi jogok védelmére létrehozott intézményeknek az utóbbi két évben tapasztalható leépülését.

„A másik mélypont az egy sokkal nehezebben megfogható, sokkal absztraktabb probléma. Nyilván éppen ezért nehezebb is átérzeni azt, hogy itt igazán mekkora a tét. A demokratikus fékek és ellensúlyok rendszerének meggyengítéséről beszéltek” – fogalmazott előadásában a jogvédő.

Példaként az Alkotmánybíróságot hozta fel, amelyet véleménye szerint a jelenlegi kormánykoalíció több módon meggyengített, így például amikor az Alkotmánybíróság a 98 százalékos adóra vonatkozó szabályozást alkotmányellenesnek minősítette, a kormánypártok a döntés tiszteletben tartása helyett jelentősen korlátozták a testület hatáskörét az ilyen jellegű jogszabályok vizsgálatát illetően, majd a korábban megsemmisítettel gyakorlatilag megegyező szabályozást fogadtak el.

Szintén az Alkotmánybíróság által gyakorolt kontroll kiüresítésének tartja azokat az eseteket, amikor korábban alkotmányellenesnek ítélt szabályozást azért emeltek az Alkotmányba, illetve az Alaptörvénybe, hogy az Alkotmánybíróság a továbbiakban ne vonhassa vizsgálata körébe – példaként az ügyészség azon jogosítványát említette, amelynek értelmében nem csak a törvény által meghatározott bíróság előtt emelhet vádat. Ez a szabály kevesebb mint két héttel azután került az Alaptörvény átmeneti rendelkezéseibe, hogy az Alkotmánybíróság a büntetőeljárás törvény azonos tartalmú normáját az Alkotmányba és nemzetközi szerződésbe ütközés okán megsemmisítette.

A Magyar Helsinki Bizottság társelnöke az alkotmánybírók kiválasztási szabályainak megváltoztatását is kritikával illette. Mint mondta, a korábbi konszenzus-kényszer hiánya oda vezetett, hogy például olyan jogászt választott a jelenlegi Országgyűlés alkotmánybírónak, aki arra tett javaslatot, hogy bizonyos etnikai kisebbség vonatkozásában fel lehessen függeszteni az egyenlő bánásmódról szóló törvény alkalmazását (azaz például egy üzlettulajdonos jogszerűen zárhatja ki a romákat a szolgáltatásból), ha a helyi közvélekedés szerint a bűnelkövetők nagy számban kerülnek ki ezen kisebbség tagjai közül.

„A problémám ezzel kapcsolatban is az, hogy az alkotmánybírák jelölése, megválasztásának folyamata kiiktatta azt a fajta konszenzuskényszert, ami korábban megvolt. Szerintem ez nem válik a rendszer előnyére... Tudnék beszélni számos, más intézményeket érintő problémáról. Ezt az egyet gondoltam fontosnak, azért, mert az Alkotmánybíróság szerepe kiemelten jelentős abban, hogy a végrehajtó hatalom, illetve a törvényhozás gátját jelentse olyankor, amikor valami alapjogi, emberjogi szempontból esetleg nem megfelelő intézkedést, lépést terveznek vagy már meg is tették.”

Kádár András Kristóf emlékeztetett arra, hogy az állami jogvédő szervek politikai akarat nélkül nem tudják ellátni feladataikat. Hozzátette, a politikai akarat gyakran attól függően változik, hogy az adott politikai erő éppen kormányon vagy ellenzékben van, és jelezte: ha a jelenlegi kormánykoalíció kétharmados többsége birtokában nem tanúsít nagyvonalúságot egyfajta minimális alapjogi konszenzus megteremtése érdekében, ha e tekintetben nem úgy cselekszik, ahogy ellenzéki helyzetben maga is elvárná a kormányoldaltól, történelmi lehetőséget szalaszt el az ország.

„A politika szerepe azért fontos, mert politikai akarat nélkül azok az állami szervek, amelyeknek a feladata a jogvédelem, nem fogják tudni a funkciójukat megfelelően ellátni. A 2006-os események kapcsán írtam annak idején egy rövid publicisztikát »Nem minden relatív« címmel és azt gondolom, a mai üzenetem is ez, nem relatív ez a kérdés, nem függhet attól a megítélése, hogy valaki éppen kormányon van, vagy éppen ellenzékben. A tapasztalat az, hogy az emberi jogok ellenzékben válnak fontossá a politika számára, mivel az éppen aktuális kormányzattal szembeni jogokat, tehát az államhatalommal szembeni jogokat jelentenek.”

Juhász Imre, a Független Rendészeti Panasztestület elnöke elsőként a Kádár András Kristóf által mondottakra reagálva elmondta, hogy véleménye szerint az előadó meglehetősen szelektív módon értelmezi az alkotmányos jogszabályi változásokat, illetve az Alkotmánybíróság hatáskörét, mivel pl. megfeledezett a tényleges alkotmányjogi panaszról, ami a bírósági ítéletek emberi jogi szempontú felülvizsgálatának lehetőségét teremtette meg és egyértelműen jogkiterjesztésként értelmezhető. Így nemcsak az alapul fekvő jogszabály, hanem annak konkrét bíróság általi alkalmazása is támadható, és az Alkotmánybíróság az alkotmánysértő bírói döntést megsemmisíti.

Juhász Imre, a Független Rendészeti Panasztestület elnöke beszédében felidézte a jogállamiság helyzetét az elmúlt 22 évben, kitérve az egyes időszakok meghatározó emberi jogi kérdéseire. Mint mondta, a szocializmus bukását követően mélypontok és örömteli csúcspontok sűrűn váltották egymást az emberi jogok szempontjából is. Az első ilyen csúcsot a *köztársaság 1989. október 23-ai kikiáltása*, az ezzel

párhuzamosan megvalósuló alkotmánymódosítás és még inkább 1990 tavasza, az első szabad választások jelentették.

„Az átszabott Alkotmányban büszkén listázva ott álltak lerögzítve az ember jogai. A megszálló erők lassan elhagyták az országot, megszűnt a KGST és a Varsói Szerződés. Ennyi alkotó energia a II. világháború, vagy 1956 októberének néhány mámoros napja óta nem szabadult fel az országban” – emlékeztetett beszédében Juhász Imre.

Az egy évvel későbbi 1990-es taxisblokádot követően már számos jogsértés maradt következmények nélkül. Ez pedig az egyik legfontosabb emberi jogot, a jogbiztonsághoz való jogot sebezte meg, és aláasta az épp csak felálló demokratikus intézményrendszerbe vetett hitet, a jogállam iránti bizalmat, mutatott rá az FRP elnöke.

Juhász Imre kitért a szociálliberális koalíció 1994-es győzelmét követő időszakra, amikor alapvető problémák jelentkeztek a rendőrség gyülekezési joggal kapcsolatos gyakorlatában. A gyülekezési jog és a vele együtt érvényesülő véleménynyilvánítási szabadság jogállami követelményeknek megfelelő kiteljesítése egyre többször szenvedett csorbát. A polgárbarátnak nevezett rendőrség sorozatosan oszlatott fel jogellenesen tüntetéseket. Az FRP elnöke többek között megemlítette Kuncze Gábor SZDSZ-es belügyminiszter idején a Mezőgazdasági Termelők Érdekvédelmi Szövetségének „a hazai föld védelmében” meghirdetett budapesti tüntetését, amelynek a nagyszámban kivonuló rendőrség kemény fellépése vetett véget. Hozzátette: a rendszerváltást követő első tüntetést, amelyet egyetlen parlamenti párt sem támogatott, és amelyet eredetileg gépjárművek és mezőgazdasági munkagépek bevonásával forgalomlassító megmozdulásnak terveztek a szervezők, hatóságilag oszlatták fel.

A tervezett budapesti megmozdulást a közlekedés rendjének aránytalan sérelmére hivatkozva a rendőrség nem engedélyezte, a tiltást a bíróság pedig helyben hagyta. Ennek ellenére mintegy ötszáz ember gyűlt össze az Andrassy úton, hogy gyalogosan tiltakozzon a kormány földtörvénytervezete ellen. A rendőrség durva tömegoszlatást alkalmazott az Andrassy úton sétálókkal szemben, majd a Parlament előtt folytatódó megmozdulás résztvevői közül 26 személyt állított elő. Köztük G. Nagyné Maczó Ágnes, a tüntetés szervezőjét és Zacsek Gyula egykori MDF-es képviselőt, mindkettőjüket a gyülekezési joggal való visszaéléssel vádolták meg, emlékeztetett az előadó. A rendőrség megbilincselte és őrizetbe vette Pongráz Gergelyt, az 56-os Magyarok Világszövetsége elnökét is, akinek az ügyét Zacsekével együtt az Ügyészségi Nyomozóhivatal vette át – tette hozzá.

Ezzel egy időben vidéken a megmozdulás három szervezőjét állítottak elő, köztük a METÉSZ Csongrád megyei elnökét, Thirring Ákost, akit gyorsított szabálysértési eljárásban a közlekedési szabályok megsértése címén ötezer forintos bírság-

gal sújtottak. Kuncze Gábor belügyminiszter azonban jogszerűnek és szabályosnak ítélte a rendőrök fellépését, és cáfolta, hogy az intézkedés során gumibotot használtak volna, mondta Juhász Imre.

A 2002-es választások után felgyorsulni látszottak a hasonló események, a tüntetőkkel szembeni hatalmi jogsértések közül az előadó többek között a 2002. július 4-i Erzsébet hídi és Kossuth téri tüntetéseket, 2003. április 7-én a Hősök terén felszólaló Kocsis Imre esetét, valamint a Lelkiismeret '88 Csoport 2003. december 1-jei gesztenyés kertbeni tiltakozó megmozdulását említette meg.

Az utóbbival kapcsolatban az előadó elmondta: a Lelkiismeret '88 csoport Medgyessy Péter és a román kormányfő egy évvel korábbi, nemzeti érzületet sértő koccintása miatt, tiltakozásuk kifejezéséül tüntetést kívántak tartani 2003. december 1-jén a budai Gesztenyés kertben. A szervezők a helyszínről Medgyessy Péter akkori miniszterelnök házához vonultak volna.

Az első, 2003. november 24-i bejelentés szerinti tüntetést a rendőrség – a bíróság által is megerősített módon – megtiltotta a közlekedési rend aránytalan sérelmére hivatkozással. A Lelkiismeret '88 csoport 2003. november 28-án újabb három tüntetésre vonatkozó bejelentést tett, amelyeket a BRFK határozatokkal nem tiltott be, ezért az ezek a rendezvények akadálytalanul megtarthatóak lettek volna. Ennek ellenére a rendőrség hatalmas erővel vonult fel és erőszakosan feloszlatta a tüntetést. A rendőrség 51 előállított emberrel szemben rendzavarás szabálysértése miatt szabálysértési eljárásokat kezdeményezett. Kocsis Imrét, a Lelkiismeret '88 csoport elnökét pedig háromnapos őrizet után figyelmeztetésben részesítették és egyben gyülekezési joggal való visszaélés miatt is szabálysértési eljárás alá vonták, továbbá a rendőrségi szakban nem jogerősen 80 ezer forint pénzbírsággal sújtották.

Az ezt követő jogi csata viszont a jogvédők számára hozott sikereket. Mint ahogyan azt a Nemzeti Jogvédő Alapítvány esettanulmánya is leírta, a gyülekezési törvény adta jogánál fogva Kocsis Imre mint a feloszlalt tüntetés egyik résztvevője pert indított a BRFK ellen a tüntetés jogellenes feloszlátásának megállapítására. Erre a perre tekintettel az összes megindult szabálysértési eljárást a bíróságok felfüggesztették. A rendőrség feloszlátási akciója keretében előállított további 50 személlyel szemben a Budai Központi Kerületi Bíróság a rendzavarás miatt indult szabálysértési eljárásokat azonban kivétel nélkül megszüntette 2005 őszén, szabálysértés hiányában.

2005. december 1-jei hatállyal Kocsis Imre szabálysértési felelősségre vonhatósága a kétéves elévülési idő lejárta miatt megszűnt a feloszlalt tüntetés kapcsán az ellene gyülekezési joggal való visszaélés szabálysértése miatt indult szabálysértési eljárásban. A lefoglalt zászlók és transzparenszek visszajárnak, az eljárás megszüntetésének van helye.

A Pesti Központi Kerületi Bíróság 2004. június 9-én meghozott elsőfokú ítéletében jogellenesnek nyilvánította a Lelkiismeret '88 csoport által 2003. december 1-jén, a budapesti Gesztenyészkertben tartott tüntetés rendőri felosztatását. A BRFK fellebbezése eredményeképpen a másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet hatásköri hiba miatt hatályon kívül helyezte és új eljárást rendelt el a Fővárosi Bíróság előtt.

Ebben a perben a 2005. december 9-én megszületett ítélet immár jogerősen megállapította, hogy a 2003. november 28-án bejelentett, 2003. december 1. napján Budapesten, a XII. kerületi BAH-csomópont – Gesztenyészkert – Jagelló út – Stromfeld Aurél út – Medgyessy-ház útvonalra tervezett rendezvényt a BRFK jogellenesen oszlatta fel. A bíróság kötelezte a rendőrséget 125 ezer forint perköltség megfizetésére. A Lelkiismeret '88 csoport vezetője keresetének teljes egészében helyt adó ítélet indoklásában a bíróság kimondta, hogy a BRFK többszörösen a gyülekezési törvénybe ütköző módon járt el. *A bíróság megállapította, hogy nem veszélyeztette a rendezvény békés jellegét az, hogy a tüntetés résztvevői „markáns és határozott” véleményt fogalmaztak meg a rendőrökkel és az akkori kormánnyal kapcsolatban, a hangos politikai véleménynyilvánítás a tüntetések természetéhez hozzátartozik.* Az indokolás szerint ugyan az intézkedő rendőrökkel kapcsolatos véleménynyilvánítás nem szerencsés, de még ez sem felosztatási ok. A résztvevők erőszakosságára utaló jeleket a rendőrség nem tudott bizonyítani, de ilyen nem is volt. A jogellenesen felosztatott tüntetés rendőri intézkedés alá vont résztvevőit jogellenesen fosztották meg személyes szabadságuktól, illetve gátolták meg abban, hogy az Alkotmány és az Európai Emberi Jogi Egyezmény által garantált gyülekezési jogukat gyakorolhassák. Emiatt személyhez fűződő jogaikat megsértette a rendőrség, ezért nem vagyoni kártérítés illeti őket. A polgári demokrácia egyik legfontosabb alapjoga, a gyülekezési jog témakörében iránymutató jellegű döntés született, amely nagyon komoly kihatással lehet a rendőrségi gyakorlatra.

Juhász Imre az előtte felszólalókhöz hasonlóan az alapvető emberi jogok megsértésének abszolút mélypontjaként a 2006-os őszi eseményeket emelte ki, amelyek során a rendőrség szakmaiatlan eljárásainak következtében több ezer ember alapvető jogai sérültek meg, illetve több százan szenvedtek súlyos sérüléseket. Mint mondta, a magyar rendőrség nem tudott megfelelni minden tekintetben a gyülekezési jog érvényesülésének biztosítását garanciákkal előíró jogszabályi előírásoknak és a jogállami elvárásoknak, de igyekezett megfelelni a nagyon is konkrét kormányzati elvárásoknak. *„És ma már ott tartunk, hogy mai pártalelnökök politikai elemzői köntösben erkölcsi skrupulusok nélkül magyarazzák a bizonyítványt a mai kormánypártra tolvaj felelősséget, megkérdőjelezve jogerős bírósági ítéleteket”* – fogalmazott Juhász Imre.

Az FRP elnöke hozzátette: *„2006-ot követően már lassú javulás tapasztalható, ha nem is globálisan, de a rendőri intézkedések generálta magyarországi világban mindenképp. Ehhez hozzájárult 2010 nyarától az új országos rendőrfőkapitány, és az újjászerveződő rendőrség minden becsületes tagja. Az FRP házatájáról véve összehasonlítható adatokat kimutatható, hogy bár szignifikáns változás a sérelmet szenvedett emberi jogok számában nincs, de átstrukturálódásuk – véleményem szerint – pozitív irányba mutat.*

A továbbiakban az elnök az új Alaptörvényre hívta fel a hallgatóság figyelmét, amely hatályos jogszabályként, kiemelt helyen szerepelteti az emberi jogokat. Juhász Imre beszélt a fogalmak – mint a diszkrimináció és az igazságosság – felhívásának folyamatáról, és emlékeztetett a megoldást is kínáló jogvédő tevékenység szükségességére.

„A jogvédő tevékenység pedig csak akkor hiteles, ha megoldást is kínál. És akkor nem lehet csak egy szempont. Az emberi jogok világa hosszú távon nem tűri a kettős beszédet. És az igazi vesztesek az emberi jogaikban megaláztatottak lesznek. Mert ne feledjük, a csendes többségnek is vannak emberi jogai” – fogalmazott zárszavában Juhász Imre.

Gulyás Gergely, a Fidesz frakcióvezető-helyettese előadásában reflektálva Kádár András Kristóf szavaira, visszautasította, hogy a Fidesz mentegette volna 2006 őszén a randalírozókat. Mint mondta, nem lehet összehasonlítani és egy lapon említeni a példátlan hatósági fellépést azzal, hogy néhányan megdobálták a rendőröket.

„Szeretném mindenkinek a figyelmét felhívni arra, hogy a MTV-székház ostromát követő napon, az akkor meglévő, nyilván soha korábban nem tapasztalható politikai ellentétek ellenére a két ellenzéki frakció, hogyha ideértem az MDF-et, akkor három a két kormánypárti frakcióval együtt fogadott el nyilatkozatot az erőszak ellen, tehát az őszödi hazugságbeszéd után” – mondta Gulyás Gergely.

A Fidesz frakcióvezető-helyettese beszélt a romák helyzetéről is, kiemelve, hogy az emberi jogok emlegetése nem hozza meg élethelyzetük javulását, csak ha az munkahelyteremtéssel, felzárkóztatási és képzési programokkal párosul.

A meghívott előadók felszólalásait kerekasztal-beszélgetés követte Gulyás Gergely, a Fidesz frakcióvezető-helyettese, **Gaudi-Nagy Tamás**, a Nemzeti Jogvédő Szolgálat képviselője és **Schiffer András**, az LMP országgyűlési képviselőcsoportjának vezetője részvételével.

A felszólalásokat követő vitában szóba került a jobbikos Gyöngyösi Márton parlamenti felszólalása is, amellyel kapcsolatban Schiffer András, az LMP frakcióvezetője hozzászólásában szembesítette a Nemzeti Jogvédő Szolgálat képviselőjében jelen lévő dr. Gaudi-Nagy Tamást parlamenti képviselőtársa felszólalásával, miszerint

nem lehet egyszerre a 2006-os jogsértések ellen kiállni és közben csöndben tűrni, hogy a jobbikos Gyöngyösi Márton zsidókról akar listát készíteni.

Gaudi-Nagy Tamás válaszában emlékeztette az LMP frakcióvezetőjét, hogy az általa említett esett politikai ügy, amiért már többször elnézést kértek. A jogvédő hozzátette: szerinte akkor van helye a jogvédelemnek, ha jogsérelem történik.

A jobbikos képviselő elmondta, hogy szerinte sem elfogadható az emberek származási alapon való listázása, de fontos, hogy tabutémákról, így a kettős állampolgárok okozta nemzetbiztonsági kockázatról vagy az izraeli felvásárlásról lehessen beszélni.

A konferencia a kerekasztal-beszélgetést követő hallgatói kérdések megválaszolásával zárult.